

سه شترانِ روانه به اسمیرنا

تاریخچه کمپانی قالی شرق

دوران جنگ و صلح در
پاکستان، ایران، هند، افغانستان و نیپال
۱۹۶۸-۱۹۰۷

آنتونی رین

مترجمان:

یدالله آقاعباسی

زهرا آقاعباسی

سرشناسه: وین، آنتونی.

عنوان و نام پدیدآور: سه شتران روانه به اسمیرنا؛ تاریخچه کمپانی قالی شرق؛ دوران جنگ و صلح در ترکیه، ایران، هند، افغانستان و نپال ۱۹۶۸-۱۹۰۷/آنتونی وین، مترجمان: یدالله آقاعباسی، زهرا آقاعباسی؛ ویراستار بهنام صدری.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۴۶۴ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: عنوان اصلی: Three Camels to Smyrna: times of war and peace in Turkey, Persia, India,

Afghanistan & Nepal, 1907-1986: the story of the Oriental Carpet Manufacturers, 2008

عنوان دیگر: تاریخچه کمپانی قالی شرق، دوران جنگ و صلح در ترکیه، ایران، هند، افغانستان و نپال ۱۹۸۶-۱۹۰۷.

موضوع: قالی و قالی‌بافی - خاورمیانه - تاریخ - قرن ۲۰ م. موضوع: قالی و قالی‌بافی - آسیای جنوبی - تاریخ - قرن ۲۰ م.

موضوع: کمپانی قالی شرق.

شناسه افزوده: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران. مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن».

شناسه افزوده: آقاعباسی، یدالله، ۱۳۳۱-، مترجم. شناسه افزوده: آقاعباسی، زهرا، ۱۳۵۹-، مترجم.

رده‌بندی دیویی: ۷۴۶/۷۵۰۹۵۶ رده‌بندی کنگره: ۹۱۳۹۷ س ۹/۲۸۰۸ NK

شماره کتاب: ۵۱۴۵۰۶۸

مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»

نشانی روانه به اسمیرنا

تاریخچه کمپانی قالی شرق

آنتونی وین

مترجمان: یدالله آقاعباسی، زهرا آقاعباسی

ویراستار: بهنام صدری

صفحه‌آرا و ناظر فنی چاپ: میثم رادمر

طراح جلد: غلامرضا مهری

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: چاپخانه دیجیتال فرهنگستان هنر

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۲-۲۵۷-۲

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

نشانی مؤسسه: تهران، انتهای خیابان فلسطین جنوبی، خیابان لقمان ادهم، بن بست بوذرجمهر، شماره ۲۴، مؤسسه

تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». تلفن: ۴-۶۶۴۶۸۶۹۲ - دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲

پست الکترونیک: publishing@honar.ac.ir

نشانی فروشگاه مرکزی: خیابان ولی عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۰، ساختمان مرکزی فرهنگستان

هنر. تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰

نشانی تلگرام: @artboks

نشانی فروشگاه اینترنتی: www.matnpublishers.ir

فهرست مطالب

۷	درباره نویسنده
۹	مقدمه
۱۱	سیاس‌گزاری
۱۲	یادداشت
۱۳	پیشگفتار: فرش‌ها و امپراتوری‌ها
۱۷	رویدادنگاری
۲۵	۱- شامی‌های ترکیه
۴۹	۲- نخستین روزها در ترکیه
۷۵	۳- گسترش در ایران
۹۳	۴- سلطان‌آباد و مشهد
۱۰۹	۵- تبریز
۱۲۱	۶- تحکیم امپراتوری
۱۳۹	۷- کرمان
۱۵۷	۸- هری برنفورد در میرزاپور
۱۸۷	۹- جنگ جهانی اول - اسمیرنا
۲۰۷	۱۰- جنگ جهانی اول - همدان
۲۲۷	۱۱- مشکل وفاداری در کرمان
۲۳۵	۱۲- ترکیه و روسیه بعد از جنگ

۲۵۳	۱۳- ایران ۱۹۲۵-۱۹۱۷.....
۲۷۵	۱۴- در میانه دو جنگ جهانی - گسترش در هندوستان.....
۲۹۹	۱۵- پس از بحران.....
۳۱۷	۱۶- جنگ جهانی دوم - تقسیم هند.....
۳۳۳	۱۷- ادواردز و هافتر در ایران.....
۳۵۷	۱۸- ایران و هند ۱۹۷۰-۱۹۵۰.....
۳۷۷	۱۹- طلای افغان.....
۳۹۹	۲۰- تبت و نپال.....
۴۰۹	۲۱- قبل، بعد، انقلاب اسلامی.....
۴۴۷	۲۲- فرجام داستان.....
۴۵۵	نمایه.....

مقدمه

سه سال پیش برای ما فتر از من خواست با نوشتن تاریخچه کمپانی قالی شرق یکصد سالگی این شرکت را برای ما بداریم. او. سی. ام. در روزگار خود، با داشتن ده‌ها هزار بافنده در ترکیه، ایران، هند و سایر نقاط، دست‌نیافتنی‌ترین و بزرگ‌ترین تولید کننده و فروشنده فرش شرقی بود. به و گفتم البته این شرکت تاریخچه بزرگی دارد، اما تاریخچه یک شرکت برای کسانی که به آن ربطی ندارند، همان قدر جالب است که دفترچه تلفن. این تاریخچه نیاز به زندگی داشت.

او. سی. ام. از زمان بنیان‌گذاری در ترکیه در سال ۱۹۰۷ و گسترش آن در ایران در سال ۱۹۱۱، تحت تأثیر رویدادهای تاریخی زیادی بود که ماجرای ترک‌های جوان، جنگ جهانی اول، آتش‌سوزی اسیران، تاتوکر، ورشکستگی وال‌استریت، ظهور رضا شاه، جنگ جهانی دوم، تقسیم هند، مصدق، فرار دالایی‌لاما، انقلاب اسلامی ایران، اشغال افغانستان توسط نیروهای شوروی، و پیروزی مجاهدین افغان از آن جمله‌اند. پیشنهاد کردم تاریخچه او. سی. ام. را همچون رشته پیوندی به کار بگیریم و از این طریق چگونگی تأثیر این رویدادها را نه فقط بر کسب و کار شرکت، بلکه بر زندگی بافنده‌ها، رنگرزه‌ها، ریسنده‌ها، گردآورندگان محلی فرش، و دلالانی که برای آن‌ها کار می‌کردند، یعنی گمنامان حوزه فرش، نشان دهیم. درباره فرش کتاب‌های دیگری هم هست، اما این کتاب

دربارهٔ مردمی است که فرش را تولید می‌کردند و نیز زمانه‌ای که این مردم در آن زندگی می‌کردند.

هرگاه او. سی. ام. دفتر خود را جابه‌جا کرد، بسیاری از پرونده‌ها، نامه‌ها و گزارش‌های پیشین را دور ریختند، اما من در اتاق زیرشیروانی و گاراژ خانه برایان هافتر به جعبه‌هایی پر از اسناد حسابداری، گزارش‌ها، فهرست‌ها و نامه‌های قدیمی و عکس‌های متفرقه برخورد کردم که بدون نظم خاصی تلبار شده بودند. این مدارک را برایان و پدرش ریچارد در آنجا جمع‌آوری و حفظ کرده بودند. عکس‌های دیگری هم از اسمیرنای کهن در اتاق زیرشیروانی خانه بریل خواهر برایان پیدا شد. گوهر این مجموعه آلبوم عکسی بود که برایان در سفر خود به ایران در سال‌های ۱۹۴۸ و ۱۹۴۹ در همراهی با سیسیل ادواردز از نقاط مختلف این کشور گرفته بود. بعضی از آن‌ها را در فصل هفدهم مشاهده می‌کنید. عکس‌های دیگر را از آنسوآیرنی، برایان ژیرو و دیگر دوستان در ازمیر، بزرگوارانه فراهم کردند.

با همه این‌ها گسیختگی‌های زناوایی در این تاریخچه هست. به بیرق افتخارآمیز نبردی می‌ماند که در معبدی روستایی، آویخته ران را وصله پینه کرده باشند. بخش‌هایی از آن کاملاً روشن و مفصل است و بخش‌هایی از دست رفته است. به این دلیل بسیاری از نام‌ها و تفصیلات حذف شده‌اند. به هر حال، امروز توانسته باشم از آن‌چه بازمانده است، گزارشی فراهم آورم که برای شرکت و هم‌کسانی که برای آن کار کرده‌اند، تاریخچه‌ای موجه باشد.

سیسیل ادواردز، آغازگر کار شرکت او. سی. ام. در ایران، در سال ۱۹۴۸ برایان هافنرا در گردشی نه ماهه به ایران برد تا کتاب «قالی ایران» را بنویسد؛ کتابی که دست نوشته‌های آن در سال ۱۹۲۳ در یک آتش‌سوزی در همدان از دست رفت. این کتاب هنوز هم در این موضوع کتابی ممتاز است. متأسفانه ادواردز قبل از آن که کتابش به چاپ برسد، درگذشت. به همین ترتیب متأسفانه برایان هافنرا هم در دسامبر ۲۰۰۷ درگذشت و بنابراین فقط سه فصل از این کتاب را دید؛ کتابی که با مهر و احترام به او تقدیم شده است.